Panonski basen – Panonska nizija i Panonski obod

Panonski basen u Srbiji obuhvata njen najniži deo, i to prostor Panonske nizije i pojas južnije od Save i Dunava – južni obod panonskog basena. Panonska nizija pripada samom dnu nekadašnjeg Panonskog mora. Najveći deo ove ravnice ima nadmorsku visinu manju od 200 mnv. Ona je ispresecana brojnim tokovima reka koje dolaze s drugih prostora (Dunav, Sava, Tisa, Begej, Tamiš), kao i tokovima koji su formirani na prostoru same nizije (Jegrička, Krivaja, Mostonga). **Najniži delovi panonske Srbije su aluvijalne ravni i depresije. Nešto više su lesne terase, zatim slede lesne zaravni, peščare i planine kao najviši elementi u reljefu ovog prostora.**

Planine su Fruška gora i Vršačke (ostrvske) planine.
Fruška gora je planina koja se nalazi u Sremu. S najvišim vrhom Crvenim čotom (539 m) predstavlja najviše uzvišenje Srema. Vršačke planine se nalaze u jugoistočnom delu Banata. Najveći deo ovih planina pripada Srbiji, a jedan deo je u Rumuniji. Najviši vrh Vršačkih planina je i najviši vrh u Vojvodini (Gudurički vrh, 639 m).

Peščare su nastale eolskim radom, odnosno radom vetra. Na prostoru panonske Srbije su dve peščare: Banatska ili Deliblatska peščara i Bačka ili Subotička peščara. Nastale su navejavanjem peska iz aluvijalne ravni Dunava ili iz plavina karpatskih reka. Deliblatsku peščaru nazivaju i “evropska Sahara”, zato sto je najveca peščara u Evropi.

Lesne zaravni nastale su navejavanjem fine žućkaste prašine za vreme ledenih faza tokom ledenog doba (pleistocena). Lesne zaravni imaju svetlije i tamnije zone. Svetlije zone navejavane su za vreme hladnih faza, odnosno ledenih doba, dok su tamnije zone nastajale u nešto toplijim međuledenim dobima, kada je klima bila toplija i vlažnija, tako da je na lesu vegetacija bila bujnija, pa je raspadanjem organskih materija nastala tamnija boja. Na lesu je formirano najplodnije zemljište na prostoru Evrope — černozem.

Aluvijalne ravni su s depresijama najniži delovi u reljefu panonske Srbije. Velike reke, kao što su Dunav, Sava, Tisa, imaju i široke aluvijalne ravni. To su uravnjeni prostori uz vodotokove nastali taloženjem peska i mulja prilikom izlivanja reka. Često same reke plave aluvijalne ravni. **Depresije** se nalaze severno i sevrozapadno od Vršačkih planina. Manjih depresija ima i u Bačkoj i Sremu. Ovi delovi s u prošlosti bili zamočvareni.

Panonski basen – Panonska nizija i Panonski obod

Južni obod Panonskog basena obuhvata prostor južno od Save i Dunava. To je zatalasan reljef koji se postepeno izdiže južno od aluvijalnih ravni te dve reke. Reljef ovog dela Srbije je prelaz od Panonske nizije ka planinskoj oblasti. U njemu su izrazite doline reka Kolubare, Tamnave, Velike Morave. Istočno od Velike Morave su i doline Mlave i Peka, koje svojim srednjim i donjim delovima toka takođe protiču kroz južni obod Panonskog basena. Obodu basena autentičnost i lepotu pružaju predeone celine Mačve, severni niži deo Podrinja, Pocerina, Posavina, Tamnava, Kolubara, Veliko Pomoravlje, Zapadno Pomoravlje, Stig i Braničevo.

U reljefu južnog oboda Panonskog basena mestimično se pojavljuje eolski reljef, peščare i lesne naslage. Manje peščare su na ulazu u Đerdapsku klisuru, kao i na izlazu iz Đerdapa. Lesnih naslaga ima u donjem delu Velikog Pomoravlja (Smederevska greda).

Obod Panonskog basena je voćarski i vinogradarski kraj. Osim uzgojem voća i vinove loze, stanovništvo se bavi i ratarstvom i stočarstvom.